

משה ואליעזר -

עמדהי כמה פעמים לכחוב לכם בענין הלא-ציונים, אך לא עלה בידי לשלוף עצמי מהחרדה והדאגה והשקיעות בדבר הגדול. אנו עומדים היום אחרי תום הפרשה הראשונה - ועד הקונגרס כמעט שאין מה לעשות (אם לא יעלו מהומות בארץ), ואם כי אני עיף ורצוף ומתהלך בקושי רב אני חייב לכחוב לכם מלים אחדות בענין הקטן - מפני שייכותו לענין הגדול. אין חועלת בבקורה העבר. לדעתי עשיתם משגה כבד בלונדון במו"מ עם וורבורג. למרות כל הנימוקים ולמרות כל ההביעות מהארץ להעביר לירושלם את מושב הוה"פ הייתם צריכים לעמוד על מושב הועד האדמיניסטרטיבי בלונדון, ולא להסכים בעקיפין לדעת וורבורג שהוא - הסוכנות המורחבת. אך את הנעשה אין להשיב. אולם יש להמנע משגיאות חדשות. ואני רואה כשגיאה מסוכנת את כל השיקולים והנימוקים המחייבים כאילו התמשרות עם ההביעות של וורבורג. גם בימים כחקונם היתה סכנה רבה, וקודם כל לעמדת המועלים בשוב ובציונות, בהשלט וורבורג בהנהלת הסוכנות (ומיפטי-פיפטי הוא שלטונו של וורבורג - פלוס השפעה ברולה של התאחדות האכרים), אולם כרגע יש חשכון יותר גדול ומכריע.

החלוקה היא עובדה. רק דבר אחד עלול לבסל עובדה זו: הסכמת היהודים להשאר מיעוט נצחי בארץ. מי שאינו רואה זאת הוא עורר מוחלט. נוכח עובדה זו מחגוששים שני הכוחות (או המגמות) העיקריים בעם היהודי: הציונים והמחבוללים: עצמאות יהודית או חלוח בחסד עמים. קרב היסטורי זה מתקרב עכשיו לשלב מכריע. רגע כזה לא היה בהיסטוריה שלנו, מלבד אולי פעם אחת - בחקופת החשמונאים. כל מעשינו ויחסינו כרגע זה מחויבים לביות מודרכים בצרכי קרב מכריע זה.

אין אני מתעלם לגמרי מהוויכוח הטנימי בציונות: בעד ונגד חלוקה. הוא די רציני וסרגי, אם כי במקצת מנופח ומלאכותי, אבל אין זה וויכוח בעד ונגד מדינה יהודית, אלא וויכוח איך להבטיח את הקמתה של המדינה היהודית. הוויכוח בינינו וכין וורבורג (ואנשיו), אם כי לכאורה אף הוא מתנסח כאילו במחלוקת בעד ונגד חלוקה, הרי ביסודו ושורשו וויכוח בעד או נגד מדינה יהודית. ברור לי שאנו עומדים על סף המדינה, אבל

מהסף ועד המדינה יש עוד סכנה, מכשולים ומוקשים: מצד הערבים, מצד האנגלים ומצד הוותיקן, מצד מוסוליני ואולי עוד מצד מי שהוא. על כל אלה נחגבר. הסכנה החמורה ביותר היא מצד היהודים – הרואים במדינה היהודית סכנה לרכושם, מעמדם, זכויותיהם והשפעתם. סכנה זו נעשית יותר חמורה באשר בראש החותרים נגד מדינה יהודית עומדים לא מחבוללים גמורים ושונאי-ציון מובהקים, אלא חובבי-ציון למחצה לשליש ולרביע, כססואל, ולי כהן, וורבורג וסיעתם. במלחמה זו נגד אויבי התקומה המדינית של עם ישראל חייבים אנו להסיח דעת מכל חשבונות אחרים, אם גם חשובים וכבדים כשהם לעצמם: אינטרסי קרן היסוד, התחרות מוסדות הג'וינט באמריקא ובארץ וכדומה. אל יחשוד בי אליעזר שאיני מעריך שוויו של כסף. איני גם מזלזל בנזק המשקי והמדיני שפעולה עצמית של הגוינס בארץ עלולה לגרור אחריה. אולם שום דבר אינו שקול כנגד הנזק והסכנה שיאהודים אלה עלולים להמיס בשעה-גורל זו על עתידו המדיני של העם היהודי. וכשם שלא יעלה על הדעת של איש מאתנו למכור את ירושלים בעד כל הון שבעולם – כך אין להעלות על הדעת שנעמוד בסכנה הקטנה ביותר את אפשרות הקמת המדינה היהודית חמורת הנדבות של ורבורג וחבריו.

שלחתי לכם את שיחתי עם הכסטר. כשאמרתי לו שבכל שאלה יסוד פוליטית רק הקונגרס הציוני יכל להכריע – ועל הלא ציונים לקבל ההכרעה הציונית או להסתלק, אמר לי, שבהנאי זה אין כל טעם לבואם של ורבורג וחבריו לצוריק.

עלי להוסיף כאן מה שלא אמרתי לו, אבל חשבתי בלבי כששמעתי את חשבתו: אני מפחד שבכל זאת יבואו לצוריק. אני רואה בדאגה רבה את הכבדת הבירור הציוני וההחלטה הציונית בשאלת החלוקה ע"י הצטרפות אויבי המדינה היהודית למתנגדי החלוקה בתוכנו, שכל התנגדותם נובעת רק מחרדה למדינה יהודית יותר גדולה. יותר מבכל זמן אחר מוטב שהציונים יהיו לבדם ויבררו ויחליטו מתוך חשבונות ושיקולים ציוניים טהורים.

גם בלאו הכי אני חושב את הצעת הכסטר על צרוף שבעה הלא-ציונים להנהלה כבלתי אפשרית וכמסוכנת. חלק מהקנדידים שלו לא יתכן כלל אבל אילו היה גם מציע את האנשים הטובים ביותר מבחינה אישית – לא היינו הפעם יכלים לקבלם, כי אנשים אלה יהיו כפופים ללא-ציוניות של הלא-ציונים, וברגע זה אסור לנו לעשות כל פשרות עם לא ציונות.

צרי לי שאיני יכול מתוך עייפות למסור לכם התרשמותי משני הימים של הוויכוח הא"י בפרלמנט. אם להסיח את הדעת מהמסקנות הפוליטיות המעשיות של הוויכוח – שלא כולן הן חיוביות לדעתי, – הרי עצם הוויכוח הרציני הזה בפרלמנט הגדול ביותר שבעולם על גורל א"י וגורל העם העברי היה בו דבר-מה ~~אז~~ מחפאת משיחית לרגעים היה נדמה שלא פרלמנט אנגלי גווי – אלא קונגרס ציוני עומד לפניך. היה ברור שמפעלנו הארצישראלי, גורלנו ההיסטורי הטרגי, חזון גאולתנו – יש להם משקל לא קטן בעם האנגלי המשונה הזה. אין אנו לגמרי מיוחמים בעולם הרחב, שברובו אינו מבין ואינו אוהב אותנו ובחלקו שונא אותנו עד טרוף-הדעת. יש לנו גם ידידים וחסידים – וגם מעריצים. אך אין ליחד על זה הדבור במצב של לאות גופנית ונפשית שבו אני שרוי. שלום רב לכם.

אם גרינבוים עודנו בירושלם – תראו גם לו את המכתב.

ד.ב.ג.

לאחר שחתמתי המכתב ראיתי המברק של משה השואל לתוצאות הוויכוח. הוויכוח בלי ספק הרים קרננו והגביר עמדתנו המוסרית והמדינית. כמעט הרג לגמרי את רעיון ההבל והרשע על פניעת רעיון הנכל בתל-אביב. הוסיף משקל רב, עצום (אולי מכריע) לתביעת ירושלם. אפשר בלי ספק תיקונים בגבולין – אבל חוששני גם אפשר בדיקת ענין הגליל. דבר זה מדאיג אותי ביותר.

בכלל היה בוויכוח ברכה רבה – מלבד נאום הקלון של סמואל.

עכשיו: אם חנוכה ציונית קטנה, חלשה ומדולדלת, וממעל ארצישראלי מצער חוללו פלא זה – מה תעשה מדינה עבריה אמילו קטנה, בנויה על חלה ועם יהודי מאוחד סביב דגל ציון המחודשת?

עוד יתכנו לנו גדולות ונצורות!.

בבוקר צלצלה לי כמי' בחרדה רבה שהוויכוח במרלמט וההחלטה שנתקבלה בבית החתחתון מסכן את ההכנית.

לא ההיחסתי תחילה לדבר זה ברצינות רבה, אולי מפני שלא הייתי נוכח בסוף הוויכוח בשעה שנתקבלה ההחלטה. אולם מהשיחה שהיחה אחרי הצהרים להנרי עם א.ג. מחברר שאמנם הסכנה אינה קטנה. הקבינס זועם על א.ג. הם הסכימו למדינה יהודית בהיסוסים רבים. אחרי הכשלוך במרלמנס הם מלאים רוגז, והנסיה לקבל את הקו של סמואל מחגברת. א.ג. טבור שזוהי הסכנה הגדולה ביותר הצפויה ליהודים בארץ (וקשה לבלי הסכים לדעה זו!) ואם גם ועדת המנדטים תדחה הצעת החלוקה – תקבל הממשלה דעתו של סמואל. א.ג. פוכן לבקורת פרטי ההצעה, ולא איכפת לו אם ועדת המנדטים תדרוש היקונים. הוצא שהועדה לא הניחה מקום ליהודים לעשות וויתורים, משום כך יקשה הוויתור מצד שני, אולם יש מקום לשנוייס, ואם ועדת המנדטים תעמוד עליהם יש מקום לדיון. אבל אם ההצעה תדחה כולה – אין לממשלה אלא קיצוץ העליה, ושנוי המנדט בכיוון זה.

– חיים טלמן מפריס שמגנס עומד להפגש עם משרד החוץ הצרפתי – כמובן נגד החלוקה. יש להניח שמה שדיבר סמואל לא אמר על דעת עצמו בלבד. האינטרנציונל הלא-ציוני הוא כנראה אקטיבי – יותר משידוע לנו, ולא רק בבירה עולמית אחת.

– בכהבי היום המכתב למשה ואליעזר לא ידעתי כמה המצב חמור.
– ברוד. גוסק הערב לבריסל להפגש עם אורטס. מסרתי לו שיחה הנרי וא.ג. ואמרתי לו שנאמר ברורות לאורטס שהיהודים לא יסלימו עם הפליאטיבים" – ושרצוננו הוא שהועדה תבקר את הרעיון המרכזי של הרפורם ואת פרטי הצעת החלוקה, מבלי לשלול אותה ביטודה, והדרוש היקונים (גבולות, ירושלים, סוברניות וכו').

יחכן שא.ג. מחמיר למען הפחיד אותנו, אולם הסכנה ריאלית, ויהודינו לא יבלעו את המדינה היהודית בנקל - וכוחם להזיק לא קטן.

נצטרך להפגש שוב עם ידידינו במפלגת העבודה.

- לאחר גאומו של ארציבלד סינקלר - שהיה הנאום הטוב ביותר בפרלמנט - נפגשתי אחר בחדר האוכל. ברכתי על גאומו. אבל העירותי על הסכמתו לנאום סמואל, שניחנה אולי מבלי עיון מספיק בדבריו. שום יהודי נאמן לא יקבל הצעת סמואל - ואם הממשלה האנגלית אינה רוצה לקיים המנדט באמונה וגם לא להקים מדינה יהודית מוטב שחשליך יהודי א"י היטה, מאשר לדון אותם להיות מיעוט במדינה ערבית. נסבול גלות ופוגרומים בפולין או גרמניה - אך לא מיעוט בארץ. סינקלר הצתדק שלא שם לב לדברים אלה של סמואל, והוא מסכים בהחלט שלא יחכן לדון היהודים להשאר מיעוט והוא מבין שהיהודים לא יוכלו לקבל הצעה כזו והוסיף במרירות: הוויכוח בפרלמנט יהיה חמיד לטובתם. הנימוקים והצדק והסימפטיה הם על צדכם - אולם הפקידים והמעשים הם על צד הערבים...

הייתי יכול להוסיף: גם היאהודים.

22.7.37

בולדמן היקר -

לפני קבלת מכתבי זה חקרא וודאי את התמצית הטלגרפאית של הוויכוח בשני הבתים. אנו שולחים לך את הנסרד - ותוכל בעצמך לדון על טיב הוויכוח. בניגוד לעתונות האנגלית שקבלה כמעט בלי יוצא מן הכלל, את הרפורט של פיל בהסכמה גמורה, וגם בהחלבות - נתקלה הצעת החלוקה בפרלמנט בבקורת חריפה, אם לא בהתנגדות. הצעת הממשלה לא נתקבלה, אם כי גם הצעת מפלגת העבודה נדחתה. הממשלה הסכימה להצעה המפורטת של צ'רציל - לוויד גורג שאין בה התחייבות מפורשת לקבלת חכנית החלוקה, אלא רק מתן רשות לממשלה לבוא בהצעה זו לפני ועדת המנדטים.

הרברט סמואל היה היחיד אשר הציע חכנית אלטרנטיבית - קיצוץ העליה על מנת שהיהודים ישארו מיעוט וא"י תיהפך למדינה ערבית, חברה בפדרציה ערבית יותר רחבה. איני יודע אם נאום זה נישא בהסכמת ידידיו של סמואל, אבל ברור שזוהי העמדה של כל היאהודים: